

BIOSTATISZTIKA ÉS INFORMATIKA ALAPJAI

BEVEZETÉS
KELLERMAYER MIKLÓS

“Az idő lassan elszivárog,
nem lógok a mesék tején,
hörpintek valódi világot,
habzó éggel a tetején.”

József Attila: Ars Poetica (részlet)

HIT - BIZONYOSSÁG - TUDÁS

Hiszünk-e annyira tudásunkban, hogy az életünket tegyük rá?

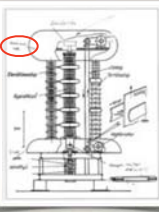
Murillo: Napkeleti bábák hódolata

Simonyi Károly (1916-2001)

A részecskegyorsító ma (ELTE)

Van de Graaff részecskegyorsító (Sopron, 1951)

A statisztika a gondolkodásunkban is inherensen jelentkezik...

POLIOMYELITIS

Poliomyelitis anterior acuta, Heine-Medin-kór, járványos gyermekbénulás

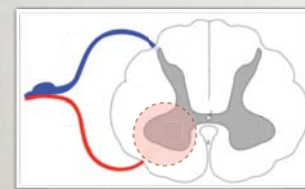
Jakob Heine,
1840

Oskar Medin,
1890

Végtagi izomzat
petyhüdt bénulása,
izomsorvadás, végtag-
deformáció

A poliovírus preferáltan támadja meg a gerincvelő elülső szarv mozgató idegsejtjeit.

Súlyos esetben
légzésbénulás.
Légzéstámogatás
vastüdővel.

POLIO VAKCINA

Jonas Salk, 1955
IPV: Intravénás
Polio Vakcina

Albert Sabin, 1962
OPV: Orális Polio
Vakcina ("Sabin
cseppek")

Hatásos-e a polio
vakcina?

Megfontolás	Problémák
Egyszerűen csak beadjuk az oltóanyagot.	A járvány intenzitása magától is ingadozik (megoldás: összehasonlító vizsgálat).
Kontrollcsoport felállítása	Etikai kérdések (megnyugtató: a kezelésnek kockázata is van)
Összehasonlítás	Eltérő méretű kezelt és kontroll csoportok (megoldás: arányok számítása)
Csoportok kiválasztása	Rejtett változók (pl. anyagi háttér, higiénia) (megoldás: hasonló csoportok - sorsolás)
Oltási módszer megválasztása	Tudatalatti tényezők hatása (megoldás: placebo alkalmazása)
Diagnosztika	Vezetett diagnózis (megoldás: kettős vak kísérlet)

	Csoport méret	Előfordulási arány
Kezelt csoport	200 000	28
Kontroll csoport	200 000	71

Statisztika: döntéseket elősegítő tudomány.

A BIOSTATISZTIKA ALAPJAI

- * Orvosi döntéshozatal
- * Adatok, változók tulajdonságai
- * Véletlen változás
- * Változók közötti összefüggések

ORVOSI TEVÉKENYSÉG

Döntések sorozata!

A természettudós és a gondolkodó orvos logikája hasonló:

Megfigyelés	Tünettan
Megfontolás, hipotézis	Íránydiagnózis
Kísérlet	Tesztek (laboratóriumi, képalkotó módszerek)
Elmélet	Diagnózis

Terápia

LOGIKA, ÉRVELÉS, KÖVETKEZTETÉS

Deduktív logika:

Általános premisszákból levont
specifikus következtetés

1. Minden görög halandó.
2. Szókratész görög.
3. Tehát Szókratész halandó.

Diagnosztika:

1. A tüdőgyulladás lázzal jár.
2. Ez a beteg lázas.
3. A betegnek tüdőgyulladása van. (!?)

Induktív logika:

Specifikus tényekből levont általános
következtetés

1. Ez a jégkocka hideg.
2. Minden jégkocka hideg.

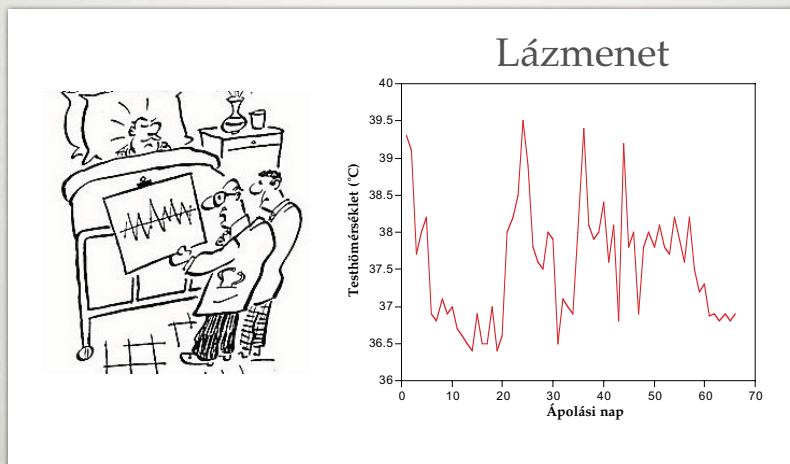
Új betegségek, szindrómák
azonosítása, felfedezése.

Az orvosi logikában statisztikai következtetés érvényesül, mert nem tudunk, vagy nem lehet minden körülményt figyelembe venni.

ADATOK MINDENÜTT

Adat: minőségi vagy mennyiségi jellemző

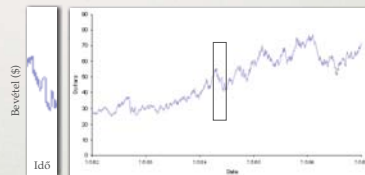

BIOSTATISZTIKAI GONDOLKODÁS I.

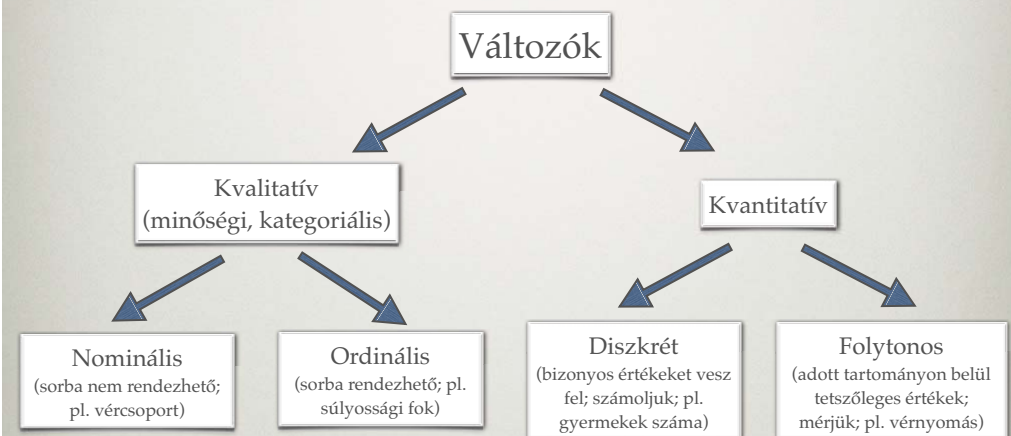
- A számok nem “csak számok”
3850 grammos újszülött
- Az adatok fontosabbak mint az anekdoták
National Cancer Institute 5 éves \$5 milliós tanulmánya
vs.
TV interjú leukémiás gyermek édesanyjával
- Figyeljünk a rejtett változóra
Zenélő diákok jobban tanulnak...(?)

BIOSTATISZTIKAI GONDOLKODÁS II.

- Az adatok eredete fontos
Ann Landers, újságíró: “Ha újrakezdené, vállalna gyermeket?”
- Variabilitás mindenütt
Cégigazgató: “Bocsássam el az alkalmazottakat, mert csökken a bevétel?”
- A következtetésekkel óvatosan!
A mammográfia 26%-kal csökkenti az emlőrák miatti halálózást 50-64 éves nők esetében...

ADATOK: VÁLTOZÓK ÉRTÉKEI

A változó értékeiben véletlen ingadozás figyelhető meg.

KAPCSOLAT VÁLTOZÓK KÖZÖTT I. MEGHATÁROZÁS - ÁBRÁZOLÁS

Függvény: hozzárendelés

(halmazok között;

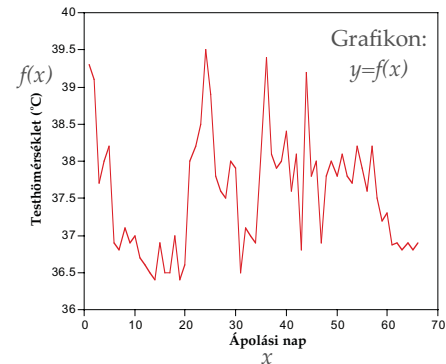
halmaz: tetszőleges dolgok egyértelműen meghatározott összessége)

x	f	$f(x)$
Nap		Testhőmérséklet (°C)
1.0000	→	39.300
2.0000	→	39.100
3.0000	→	37.700
4.0000	→	38.000
5.0000	→	38.200
6.0000	→	36.900
7.0000	→	36.800
8.0000	→	37.100
9.0000	→	36.900
10.0000	→	37.000
11.0000	→	36.700
12.0000	→	36.600
13.0000	→	36.500
14.0000	→	36.400
15.0000	→	36.900

Értelmezési
tartomány
Független változó

Értékkészlet
Függő változó

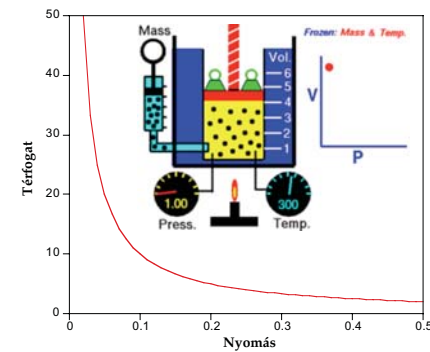
Függvény ábrázolása: xy koordináta-rendszerben

KAPCSOLAT VÁLTOZÓK KÖZÖTT II.

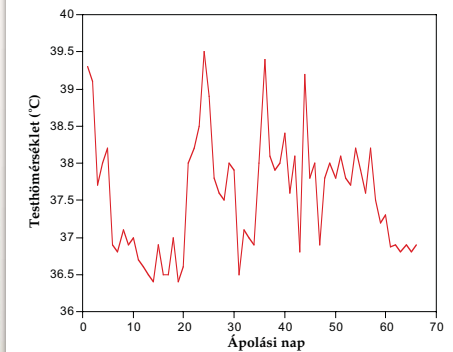
Determinisztikus

Fizikai törvény, pl. Boyle-Mariotte törvény
 $pV = \text{konstans}$

Sztochasztikus

Véletlen változások szerepet játszanak

ÖSSZEFOGLALÁS

- *Orvosi tevékenység: döntések sorozata
- *Biostatisztika: az orvostudomány exakttá válásának fontos eszköze; döntéseket segít.
- *Orvosi tevékenység első lépése: adatgyűjtés.
- *Adatok: minőségi vagy mennyiségi jellemzők; változók értékei.
- *Függvények: kapcsolatot teremtenek változók között.
- *Random variáció: mindig jelen van.